

ІНКЛЮЗИВНІ ПІДХОДИ В СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ СТУДЕНТІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ

Османова А. М.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та соціології*

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Київ, Україна*

Інклюзивні підходи в соціально-психологічній реабілітації студентів з інвалідністю, постраждалих внаслідок війни є надзвичайно важливою в умовах сучасної соціально-психологічної ситуації в Україні, де війна створює численні виклики для людей, які зазнали фізичних, психічних і соціальних травм. Студенти з інвалідністю, особливо ті, що постраждали внаслідок війни, потребують особливого підходу до їхньої реабілітації, включаючи аспекти інклюзії та адаптації до умов навчального процесу.

Актуальність інклюзивних підходів полягає у тому, що вони сприяють соціальній інтеграції осіб з інвалідністю, що є важливим етапом у їх реабілітації. Соціальна інтеграція дозволяє зменшити ізоляцію, підвищити рівень самооцінки та самоповаги таких осіб, що є особливо важливим після травм, отриманих унаслідок війни. Війна призводить до значних змін у житті постраждалих осіб, не лише через фізичні травми, а й через психологічні стреси, депресії та соціальну ізоляцію. Для таких осіб участь у навчальному процесі та інших соціальних ініціативах може стати потужним чинником у відновленні емоційного стану та здатності до активної соціальної участі.

В умовах війни особи з інвалідністю часто стикаються з додатковими викликами, такими як необхідність відновлення після травм, що не лише змінюють їх фізичний стан, а й значною мірою впливають на їх психоемоційну сферу. Інклюзивні підходи у реабілітації дозволяють не лише забезпечити рівність можливостей для цих осіб у контексті доступу до освіти, але й сприяють формуванню нових соціальних ролей, адаптації до зміненої реальності, зменшенню тривоги та стресу через інтеграцію в активне соціальне середовище.

Ураховуючи це, інклюзивні підходи в соціально-психологічній реабілітації студентів з інвалідністю постають не лише як вимога законодавства, але й як важливий елемент комплексного відновлення осіб, які пережили важкі фізичні та психологічні травми. Вони допомагають таким студентам не лише повернутися до активної участі в освітньому процесі, а й відновити свою соціальну ідентичність, що є критичним

аспектом для їхнього повноцінного відновлення та інтеграції в суспільство після пережитих труднощів.

Як зазначають численні дослідники, серед яких К. Кравченко, О. Якубовська та М. Левченко, інклюзивний підхід є важливим елементом забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю, оскільки він створює умови, які максимально адаптовані до їхніх специфічних потреб. Згідно з дослідженням К. Кравченко (2020), інклюзивне середовище передбачає не тільки фізичну доступність, але й психологічну підтримку, соціальну інтеграцію, а також адаптацію навчальних програм, що забезпечує повноцінну участь осіб з інвалідністю у освітньому процесі. Важливими аспектами інклюзії є також доступ до спеціалізованих технологій, таких як програмне забезпечення для людей з порушеннями зору чи слуху, а також корекційні засоби для розвитку когнітивних і емоційних здібностей [2, с. 47].

О. Якубовська (2018) наголошує, що інклюзивний підхід полягає у створенні такого середовища, яке не лише надає фізичні умови для навчання та розвитку, але й формує підтримуючу соціальну атмосферу. Це включає створення умов для активної участі осіб з інвалідністю в усіх аспектах суспільного життя, що сприяє їхній психологічній реабілітації та соціальній інтеграції. За її словами, інклюзія є не просто правом, а важливим чинником для подолання ізоляції та розвитку соціальної взаємодії серед осіб з обмеженими можливостями [4, с. 5].

М. Левченко (2019) підкреслює важливість міждисциплінарного підходу в процесі реабілітації, який передбачає інтеграцію зусиль психологів, медичних працівників, соціальних працівників та педагогів для надання комплексної допомоги особам з інвалідністю [3, с. 27]. Такий підхід дозволяє врахувати всі аспекти потреб осіб з інвалідністю: від фізичних до психологічних і соціальних. Спільна діяльність фахівців різних галузей дає змогу забезпечити комплексну реабілітацію, спрямовану на максимально ефективне відновлення фізичних, емоційних та соціальних функцій, що є необхідними для повноцінної участі осіб у житті суспільства.

Згідно з дослідженнями, інклюзивна реабілітація студентів з інвалідністю має значний позитивний вплив не лише на їхню психологічну адаптацію, але й на соціальну інтеграцію, що є важливим аспектом їхнього відновлення після травм або інших обмежень. Як зазначає Дмитрієва І. А. (2021), інклюзивні підходи допомагають створити умови для повноцінної участі студентів з інвалідністю в освітньому процесі, що забезпечує не тільки академічну, але й соціальну адаптацію [1, с. 14]. Важливим аспектом є те, що інклюзія в освітньому середовищі сприяє розвитку не тільки навчальних, але й професійних навичок, що дозволяє студентам з інвалідністю досягати високих результатів у кар'єрі та активно інтегруватися в суспільство. Вони отримують можливість реалізовувати свій потенціал, налагоджувати соціальні зв'язки і отримувати важливі для подальшого життя навички, які сприяють їхній особистісній та професійній самореалізації.

В умовах війни, коли велика частина населення зазнала фізичних і психологічних травм, застосування інклюзивних підходів у реабілітації має ще більшу актуальність. Постраждалі від бойових дій особи потребують не лише медичної допомоги, але й всебічної підтримки на рівні соціальної адаптації, освіти та професійного розвитку. Війна залишає глибокі психологічні та фізичні травми, що можуть стати суттєвими бар'єрами на шляху до повноцінного включення у суспільне життя. Студенти з інвалідністю, які пережили травми війни, стикаються з додатковими складнощами, такими як соціальна ізоляція, стрес, депресії та труднощі у налагодженні соціальних контактів. Інклюзивна реабілітація допомагає зменшити ці бар'єри, надаючи підтримку, яка включає не лише фізичну адаптацію до навчального процесу, але й психологічну допомогу для подолання травм і відновлення емоційного балансу.

Інклюзивні підходи забезпечують створення середовища, яке враховує індивідуальні потреби кожного студента, дозволяючи їм не лише здобувати освіту, але й адаптуватися до нових соціальних умов, що є важливим для їхнього соціального та професійного зростання. В умовах післявоєнної відбудови, коли необхідно адаптувати не лише фізичну інфраструктуру, а й соціальні системи, інклюзивні практики сприяють формуванню сталих і інтегрованих соціальних зв'язків, що значно підвищує ефективність реабілітаційних процесів. Це дозволяє людям з інвалідністю відновити свою соціальну і професійну роль у суспільстві, а також повернутися до активного, самодостатнього життя, що є критично важливим для їхнього подальшого розвитку.

Таким чином, інклюзивний підхід вимагає комплексного підходу, що поєднує як фізичну адаптацію середовища, так і психоемоційну підтримку. Він є важливим етапом у реабілітації осіб з інвалідністю, оскільки допомагає створити сприятливі умови для їхнього відновлення та соціальної інтеграції, що є особливо важливим для осіб, постраждалих від травм війни.

Література:

1. Дмитрієва І. А. Психологічна реабілітація в умовах війни: інклюзивні практики. Журнал соціальної психології, 6(3), 14-22. 2021.
2. Кравченко К. В. Інклюзивні підходи у реабілітації осіб з інвалідністю. Соціальна психологія, 5(2), 45-53. 2020.
3. Левченко М. В. Міждисциплінарний підхід у реабілітації осіб з інвалідністю: досвід і практики. Український соціальний журнал, 4(1), 26-32. 2019.
4. Якубовська О. М. Інклюзивна освіта: теоретичні та практичні аспекти. Київ: Освіта України. 2018.